

დს მიტინგებისა და მუწვიზომლების ხელში. თუ იციანთ, ეს ვაჰტორები ბრძანდებიან იქაურები, სადაც თავიანთი კარგის კაცობით ვერ მოუპოვიან სარჩოსა-სადაცდებელი და აქ მოაბრძანებულან მის მოსაპოვებლად. თუმცა ესენი ტრეველ-შოკლები იყენებენ, როდესაც აქ მოაბრძანდებიან, მაგრამ ახლა გლეხის მოტყუებით ისე გასუტდნენ, რომ მამულეობის ყოველ დაწყეს და სახელებიც გამოჰკიპის. გლეხები თუმცა ყოველსფერვს გრძობენ, მაგრამ ვერა გაუწყვიტაო-რა: ან კი რას გაწყვიტებენ? ხომ მოცხდნენ? ხომ ელიტარნი ჩემენი იყოსო, თორემ ანგლოზებისა არ მეშინია... ღირს მხოლოდ ერთი-ორი სტაქანი წითელი ნუნუა ვადა-პკრეფინის კაცმა ჩემენი მოალოდინებს, და არამც თუ თავის თანამოქმედს, შეიღოსაც არ დაწოზავდენ და გამოდიან...

ჩამდინისაჲ წლის წინად აქ იყო ერთი თუ ორი ამერიკელი კაცი, რომელთაც უნდა დაეღობოთ ხოლომე ნიხირი ბოროტეულობაზედაც, მაგრამ ეს დაწესებულება გელა აღარ არსებობს. ნიხირის დამდებნი თითოერთი ვაჭარი არიან და როგორც ჰნებავთ, ისე იქცევიან, — შაურად რომ ღირდეს, ათ შაურად დაგიფხვნიან. თუ უთხარი ძვირიაო, მაშინვე მოვახსნებენ; თუ გნებავთ მიირთვიან, თუ არა და მიმძინდითაო... მოდი და ნუ გავილით იმის სიტყვაზედაც, როდესაც ვაჭარები უნდა ხართ ერო-ორის აბასთვის გორში ან სურამში ხომ არ წაბრძანდებიან, და სხვაგან ახლო-შახლო კი ვერაფერს იშოვიან.

გარდა ამისა, არა ნაკლები ზიანი მისცა მიტინგებამაც მსკრამბელთა ზნეობას, აქაური ტრეველები ავანჯირობულად შეიქმნა. აქ ბევრჯერ შეხედება კაცი ზნე-დაცულებს, გარყვინდის, ქალაქში ნათივრე მიტებს, რომელნიც მოაბრძანებულან სხვა-დასხვა საქმიების დასაქმრად. ამათ გაცინებენ ხოლომე აქაური ახალგაზდა სოფლის-მოძიკები, ეყვიან მათთან ქუეხს და ითიყვილებს. ამათს ყოფა-ქცევას და ზნე-ჩვეულებას. აქ ბევრს შესუქდებიან იმხთანას, რა-მოსლად აცოა „კონტრაი“ ტრანსპორტის და მათარაკობის კონტრაიების სიტყვა-პასუხით, ეს კიდევ რა? ამას წინავე ეს ვაჰტორებანი ასე გათავაზდნენ, რომ ქურდობას-კი მიჰყვიან ხელი. ზოგაერთი ამათავანუნად სოფელმა დაადგინა ვანაჩენი, რომ სოფელადგან სრულად განდევნა ესენი, მაგრამ ბოროტების წყალობით, ეს ვანაჩენი არ მოვიდა აღსრულებამში.

შარშან მარიაშობილთაჲში ქარელში დაიწყეს გზა-ტყეობის ცეცება, ამჟინდ თხოვნილი გზის პირზე, ხოლო ქეთი კი არ მოუფერიათ, რადგან სიმაზრის მოჭრა ამ უსწრა, და სთხოვეს მანძის უფროსი, — გზის კეთება გვალოციეთ, მანამ ჩვენს საქმეს ვაეთავაყვებდით. მანძის უფროსმა შეიწყნარა ამათი თხოვნა, ხოლო იმ პირობით, რომ შემდეგ, თათიან საქმის მოჩრებოდნენ თუ არა, ისევ გზისთვის მიეყოთ ხელი. მაგრამ ავერ ლამის წყალობად გავიდეს და გზის კი ხელს აღწავლინ ქვიდებს. თხოვნილების ამოღებამ კი არამც თუ ვაკეთა გზა, პირიქით, უფრო ვაფუძვა: ამოღებულ იქნა მიწა გზაზე და დაჭრეს, ეს მიწა წვიმის წყლის ძალიან იტყვის და ისეთი დიდი ტალახები დეგება, რომ ურბის ფული შიგ იმდებდა და ურემს ძლიერ-

ძლიობით ათორევენ ხოლომე სოფელში. ფეხით გავლა ხომ შეუძლებელი შეიქმნება ხოლომე და მიმავალ-მომავალი იძულებული არიან, ჩრინის გზის ღიანდაგზე იარონ.

ნეტავი გამოურდებამ აქ საქმეს პეტრიანი და გულის შემბატყვარი, თუ სამუდამოდ ცხე დაჩნება...

ნარკვევი

(ფურცალ-გაზეთებში)

პოლიტიკაში ახალი თავსაცემი საქმე ასტუდა. საკვირველია ამ პოლიტიკისა და პოლიტიკოსების საქმე! ყველასთვის ამათ შესტკოვან გულში, ყველასთვის ესენი იქნებენ თავსა. გვერებებთ, დიდი რამ ამავე მომხდარა და მომხდარა სადმე დიდ სახელმწიფოს შიგ შუა კლდეში... საქმე სეულ სხვა გვარად არის ავღინსტანში. საიდგანდაც უცხად, თითქმის მიწივდგან ამოძვინებო, თავი წამოუყვან ვიდაც გიღნავებმა, რომელითა სახელი იქნება ბუერს პირველად გაგვამოს, აჯანყდნენ ეს გიღნავები, გაუჯი-რუტდნენ და სეულ თავ-პირს ამტ-გრევენი საწყალ აბღურხანმანს, ავღინის მბრძანებელსა. აბღურხან-მანს დიდი იმედი ჰქონდა თავის ჯარებისა, მაგრამ თავ-გასწულ გიღ-ნავებთან ვერა გააწყვიტარ და დღე-საც დიდს გავიზრებამში.

გალხაბის აჯანყება, ავღინის არეულობა საქმეს ასწიწებს აღმოსავლეთში, ამჟობენ უცხო ქვეყნის გაზეთები. „ავღინის საქმე“, რომელიც ცოტად მიწინადა, სხვა-აზრად ისევ აიშლება და ინგლისსა და რუსებს შორის გიჟვც ვაჟღ-მავალი ჩამოაგდებია. აბღურხანმანს ვერა გაუწყვიტარ, ინგლისელები უფროდ უნდა შეეშინდნენ, რადგან აბღურხანმანი ინგლისელებსა დასვენს ტყვედგადა, რუსები ამას ვერ მოაბრძანებენ და გიღნავის გამოყსაწარგებამია.

რუსეთის განხეთქილი სეულ წინა-აღმდეგე ამაბოლებს. ესენი სეულ ამშვი-დებენ ავღღებულს განხეთის პო-ლიტიკოსებს.

ნუ სწრაფი: „ავღინის საქმეს გიღ-ნავის აჯანყებამთან არაერთი კავშირი არა აქვს. პეტრუზგრა დაღეს უვეე მე-შობას ინგლისელებსა და რუსებსაცან შედგარი განმადგენელი კომისია; ეს კომისია ამ ახლო საქმეში გააჯიგეს ვიდაც ავღინის საზღვრების საქმეს და „ავღინის საქმე“ ამ სხივი შეგაღმბანად გადაწყვიტებია.

ევროპის მეგავნეთ პოლიტიკოსები არც ამას დაუმეგვიდებია, ისინი მიანც თავისთა გიბიხინა: არა, ავღინში რადაცა ამავეი ხდებათ. მიანც რადაც ვუწებეს ეთი ძირივდ შობის კიდევ აქეს თუ არა იურიდიული კომპეტენცია ხევის-ბერისაო. რეფერანტი უნდა იქნებოდეს, სეულ ინგლისელებების ბრალითა. ინგლისელებს ძალიან არ მოსწონთ თურქი გიღ-ნავის თავ-გასუფლობა, უჩრჩიბა და ამათს ასეთს სითამამეს ვიდაცსც მძღვარს ხელს აბრადებენ... იხრის კიდევ მიანსტერი!..

ბოლგარების საქმე... არანაფერსი მომხდარა, არც ავღინ და არც ევროპა არ შეცვლილა, ისევ იმ მდგომარეობაშია, როგორც ამ ორის კვირის წინად, თუ ამას არ ჩავთვით ახალ ამბავად, რომ ბოლგარის მმართველებს, სტამბულოვს და მუტურავს გაუბედინათ

გარეთ ფეხის გამოდგმა, გასიერნება ბოლგარიაში, ავღინამ თე-ლიბოპოლიტიკა გავტურებიათ და ახლა აპირებენ თურქე, რუსულია შემოიბრძან და ხალხი პირდავდ გაიკარნ.

ბოლგარის საქმე ისევ ირის ადგოლასა სდგასა—ამჟინს გავითა, Ручьи Ны-риси-ი. სტილიოს განზახვა ჰქონდა ბერინი და ევროპის ახვა სტატუსო ქე-ლაქები მოგვლო, მაგრამ დაღეს ამ საქმისათვის თავი დაუწებებია. დიდ სავრო კრების თამაზად, რომელიც ამ ახლო საქმეში უნდა მომხდარიყო, ვერ არა იმისმარა. იმედი ჰქონდა, რომ რუსეთის ოსმალეთი დაბრუნდეს თუ არა ვენაში, საქმეს დააჩრქუნეს და ბოლგარის საქმისთვის ასე თუ ისე უხად ბოლო მოსალოცა—ეს იმედიც არ გამოალოდა. ბოლგარები დაბრუნდა ვენაში, მაგრამ ბოლგარის საქმეზე მასაც არ იტყვის, ამჟობენ, ვითომ რუსეთს გარდაწყვეტულად ეტყვის, რომ ჩემს დაღვანდულ პოლი-ტიკოს ბოლგარის შესებამ არ შეგვიღი-ვო.

ერთის სიტყვით, ეს ვიდაც გიღნავები რომ არ ატყინდებიან, პოლიტიკაში სირქმე იქნებოდა. რამდენს ხანს გასტანდა ეს სირქ-მე, ამისას კი ვერას მოვახსენებთ.

წერილი მოსკოვიდან

ბატონო რედატორო! გთხოვთ ადგილი მისცეთ თქვენს გაზეთში ამ მოკლე წერილს იმ რეფერატის შესახებ „მოხვედებზე“, რომელიც წაიკითხეთ იყო აღ. ხანაშაშვილისაგან ამ წლის 9 მარტს ცენტრალური სა-ზოგადოებაში. ამ წერილით მე მინდა შევესო და შეგავსწოროს ამ წერილი, რომელიც აქედამე იყო ამოწერილი და დაბეჭდილი „რევიის“ მე-59 ნომერში.

რეფერატის წაკითხვის შემდეგ თავ-მჯღღამარეს ამბავებმა პროფესორმა მ. მ. კოვალევსკიმ ცენტრალური საზოგადოების მხრივ მადლობა გა-ღებულად ხანაშაშვილს ფრიალ სანტრ-ეორა რეფერატის წაკითხვისთვის და მერე სთხოვა რეფერატს; არ შეგიძ-ლიან ზოგიერთი ცნობანი დაუმტორო თქვენს რეფერატსა? ეს ცნობანი კერძოდ ჩემთვის არის სანტრეორსა.

სეთა შორის პროფესორმა შემდეგი დასატება მოსთხოვა: აჩიანთ თუ არა ხელი სამლოცველო ადგილებს (ვა-გობში), დარჯებით დატულები, რო-გორც მეგ. სენაფში, სადაც უცხო კაცისთვის აღრბაბულია შესვლა? ამაზედ ხანაშაშვილმა მიუთვა: ვგონებ არის სასოფლო სამლოცველო ადგი-ლები და რაც შეეხება იმას, აჩიანთ დარა-ჯებით დატულები თუ არა, ამაზედ ევროპ მოგახსენებთო. კოვალევსკი იყო მათს კიდევ აქეს თუ არა იურიდიული კომპეტენცია ხევის-ბერისაო. რეფერანტი უნდა იქნებოდეს, რომ ამასე იურიდიულ-ებანი ცნობანი არა მესწივს. კოვალევს-კის არ უთითხავს ბანხანაშვილისთვის, ჰქონდა თუ არა იურიდიული კომპეტენცია ხევის-ბერისაო. ხოლო რა-ც ამასე დადგინდებოდა იურიდიულს კომ-პეტენციას ხევის-ბერისას, ამას „დასტურ-ლამაჲ“ ვერ აუხსენიდა ბნ რეფერანტს.

აქ უფრო ადგილი ექნებოდა ანალოგი-ას, რომლის საშუალებით შეეძლოთ ეთ-ქვა, რომ მოხვედების ხევის-ბერს აქეს ისეთივე იურიდიული უფლება, რო-გორც ხევის-ბერს ხევისურებიანი (იხ-ვი). ხიხანაშვილის ყურადღობი, მა-გრამ ანალოგიაც არ უნდა ეხმაროთ იქ, სადაც ნამდვილად შეგვიძლიან შე-

კითხეთ საქმის გარემოება. ამიტომაც კოვალევსკიმ სთხოვა რეფერანტს, ეთიხა ან. მიხხანაშვილისთვის, რო-გორც მოხვედების ცხოვრების მკრდნე-სთვის, რა უფლებით არის აღჭურვი-ლი ხევის-ბერი ხევი.

„რეფერატმა“ და „პასი“ არ ატყ-ხილა და არც შეიძლებოდა, რადგა-ნაც პროფ. კოვალევსკი მხოლოდ დამატებას სთხოვდა რეფერანტს და რასაც ჰკითხავდა. იმაზედ ხანაშაშვილს მხოლოდ ან „პო“ უნდა ეთქვან „არა“, რეფერატის წაკითხვის დროს მოსწავლე ქართველები საკმაოდ და-ესწრნენ (ათი კაცი იყო). რეფერატის ცენტრბილი ჰქონდათ 9 მარტამდის იმათ, ვისგანაც ხანაშაშვილს იმედი ჰქონდა, რომ იმის ცნობების დაუმე-ტრებდნენ რასმე. საზოგადო კი, ჩვენ იმდენად ვიცნობთ მოხვედებს, რამდენად ცნობებშიც ვეცნობდით თა-ვის მოთხოვნებისა და რამდენადც სახალხო რეპრეზენტების იმათს ყო-ფა-ცხოვრებას. ამ ორივე წყარო-ებით ხანაშაშვილმა მშვენიერად ისარ-გებულა.

დასასრულ ვიტყვი, რომ ხანაშაშვი-ლის რეფერატის სასამართლოდ დარჩით მშვენიერებს. სამეცნიერო კრებამ პრო-ფესორმა მ. მ. კოვალევსკის და ე. ფ. მილოლიტის წინადადებით რეფე-რანტი ბუნებების-მეცნიერებისა, ანტ-როპოლოგიისა და ცენტრალური მოყ-ვრითა სამეცნიერო-ტორა საზოგადოე-ბამ, თავის ნამდვილ წყევრად ამოიჩ-რია.

ერთი მსმენელთაგანი

უცხოეთი

ბოლბარნი, სტამბულოვსა და მე-ტრეოვს გამოუცხადებიათ ღირსდანი-სება „Standard“-ის ფორმისინდის-ტისათვის, რომ ამ ცოტა ხანში მოწყე-რულ ექმება პატარა სავრო კრებს და დაღესი უფრო-სობით ვერ მოეცემა. საიტეტრო მთავარბას ფიქრადც არ მთ-სვლიდა შინდის აღქმისადგე „ბატონურ“ გას სედა-ახლად ბოლგარის მთავარ-ამოწევა და დიდს სამომხრებოთა ეთ-ორივე შინდის აღქმისადგე სედა-ახლად, თუ უჩრჩიბას დანის საშუალებიანი ამის წინადადებნი არ იქნებოდათ. პირველი საქმე და სავანი, რომელსედაც ამ ვინდა საიტეტრო მთავარბას მსწრესეც, ეს არის, რომ თუღი ამოაქმოს როგორმე მთავარბამ სესხადო.

— ადგომას პირველს დაღეს რეკონ-ტის ექვევას მისს სავარდდ გამოუცხად-ებობა დასაბადებობისა. ესა დაღესა-საქმის დასაბადებობის, თუ ამ პა-ტრის სასელექციისათვის კეთილ-დაღეობ-ბა და სიკეთე გასწიოს, ის არის, რომ უკეთესად შინდის აღქმისადგე „ბატონურ“ ეც უნდა ამოვიჩიოთ ბოლგარის მთავარ-სელ-სახლად და ბოლგარიაშივე და-ვაბროთ შინდისა.

— ვიკული კორესპონდენტი იმეღ-ნის ცხოვრებას ამბობს, რომ ამ ე-ქ-მად ბოლგარიაში სრული მოვიდამიანო-ბა და წესიერება სუვევიო. მთავარბას საქმიან შეისახავდა აქვს, ისეთი შეისახ-ვობა, რომ სრულიად ჰიჭრებეს სარეს-ს მთავარბასსათ; ამს წინად შეეგდებნი მოხერხებას მოეჭრება კარგობის და სარ-სა-გაკავების საღმისა საიტეტრო მთავარ-ბასს აქვს და ავღინებ და უფრო ამო-რეკენ მათს გავლენას სელხში; სტო-ბაღის განსახვა აქეს დიდასს დაჩქეს

ვენაში, როგორც ბოლგარის კლბი და წარმამდგენელია.

— ამ კვირის შინდის აღქმისადგე „ბატონურ“ სედა-ახლად მიქლანს. შინდის აღქმისადგე მთავარბასსათვის უკვე დაუწყებულა სასოგამო.

— შარაყის გასკეთეს დაწმით აქე-რებს სტამბულოვს, რომ რუსეთს წარ-მამდგენელი სტამბულოვ ახი ხელდებოდა უკვე აღმოსავლეთის ხმარის, სედა-ახლას დასაბრუნების როგორმე ისევ უკან ბოლგარისაგან გაგზავნიდა აქვსტი რისა-ბოა შინდის ხელდებობის აჩიანთ, რისა-ბო-ის ბოლგარიაში უფრო უფრო აქვსტი ბოლ-გარით რუსეთის წინადადებე მოეჭრებათ-თისაო. როგორც სხა ვაჭარელებს, დი-დაც უკნირა ოსმალეთის უკვე დასოსნ-სებასა და სწავლიდავის სურვილს; მანც-დასიხევე ამს ამბავს, რომ დიდს გვხარს დიდა დღე არ აქვს, მაგრამ არ უნდა სიდადეს უკვე იქნის და უკვე აღქმისადგე ექმება თუ სედა, იმის ადგილს სიდა-ფამ დასტურსა.

— სოფიადგან აღქმისადგე აქვსკენ-განს „Matin“-ის აქვსკენ წავიდნენ ოსე-ვანას და აქვსკენ წავიდნენ წარმომად-გენსელი. მათს წინადად დიდა ამას და დაღესიც გამოიქვან: სოფენ ამბობს, რომ ექმება ვერა საქმე წავიდას აქე-რება და სოფიადგან ამას ვაითხას, რომ მათი ფანდელი განსახვა ის არის, წა-ვიდნენ შინდის ბატონურებობა, დასწე-რისა, დასწე-რისა და დასოფიადგან, რომ თუ დიდს საერთო კრებამ ამოიჩინა, და-სოსნსიდა, ვერსედა სე უკვე დიდა და ით-ვე ბოლგარის მთავარბას. საიტეტრო მთავარბას უკვედასეკე ღირსს — მიუბ-თხვადობს დასტურისა; რომ ეს სტ-ტუელი სხა, ოსვლისს და აქვსტი-ვერბის წინამამდგენელი თავის კრე-ბი საქმის გამო წავიდნენ აქვსკენამ, მა-გრამ მას აჩიანთ ექმება და სურათ გავრეკლებული სხიო.

ინგლისის მთავარბას და-რეკვად და გამოუცხადებია სტატისტი-კურნი ცნობანი იმაზედ, თუ რამდენი ავანჯირობა და გიდის-ყვედა მომსახურ-ებლობაში, სამიწი-ყვედა საქმის გამო. აი რამდენებიც ცნობას ამ საგანსედა: 1845წ. — 1,920 ავანჯირობა უფიდა; 1850 წ. — 2,585; 1851 წ. — 4,439; 1852 წ. — 3,433; 1853 წ. — 870; 1854 წ. — 762; 1855 წ. — 944 და 1856 წ. — 1,056 ავანჯირობა და გიდის-ყვედა.

გვასრთობა

რუსეთის შინდის თავგაჩიანობა. პი-რეთს ეთან თუტრში გამარადევი იყო ბა-ლი რადაც საბადლო საქმისთვის. ბალე-გიდ-ბალი ხალხი დასწერი, დაღეს-კაცობა ბუკური იყო. სეთაშ შინდის ახლად და-რეკენ ინგლისის ტყვეებს მეტედივე, უელის პრინცი „პრინცი“ იყო ჩამეჭული და პირ-და-პირ სახლში დადიდა. პრინცი „შე-ნი“ ვნა ერთი, პირივე კრავცე ვაჭარბილი, ცნობის თანამომადელი ბურტანი. ბურტანი ახლო მდგომი პრინცი ვერ შინდის და თა-ვისთავის სხა მადლო წამობისა: აი დასწე-რისა დღე ღებობას, აი უკვე დიდა და აჩიანდა-ში არ დამეჭეწებია არ უნდა ვსიქეპ ხელ-დებობის ამ მადლე უკვე, ცხრა საქმე მამს-გალი, რეთს პირივე სტრუქონის მესტ ველა-რის დასწერი...
— უელის პრინცი მოჭრავდა უფრო ამ სიტუეცაში, მოხერხება ბურტანს და სურას: — თუ გვი-ბავო, მე გიუფელია: — ჩემი დეილო და ესეც უნდახარბი. დასწერი, რამდენიც გვი-ბავდა.

მეორე უელის პრინცი თავის ობაში იდგა და გაუხვას ციხეხელობად, რადესაც მომსხ-

